

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Туристична галузь є важливим чинником стабільного й динамічного збільшення надходжень до бюджету держави, регіону; сприяє активізації і стимулюванню роботи цілої мережі галузей народного господарства: будівництва, торгівлі, сільського господарства, виробництва товарів народного споживання, транспорту та зв'язку тощо. Сьогодні в Україні не можна говорити про розвиток туризму, так як немає інфраструктури, доріг, комунікацій тощо. Також, важко уявити собі розвиток туристичної галузі в Україні без захисту інвестицій. Сфера туризму і курортів сьогодні не виконує повноцінно свої економічні, соціальні і гуманітарні функції, не сприяє наповненню бюджетів усіх рівнів, створенню нових робочих місць, збільшенню питомої ваги сфери послуг у структурі внутрішнього валового продукту. Крім того, необхідність розгляду на сьогоднішній день питання розвитку підприємств туристичної індустрії як інструменту економічного розвитку та інвестиційної привабливості України викликана зміною зовнішніх та внутрішніх умов для розвитку туризму в Україні протягом останніх років. З початку 2013 року з'явилися додаткові ризики, пов'язані як із зовнішніми політичними чинниками, так і з внутрішніми, що породжені недосконалістю державного управління та майже повною відсутністю державної політики в цій сфері. В зв'язку з цим тема дослідження набуває особливої актуальності.

В багатьох розвинутих країнах доходи від туризму складають до 10% ВВП, а кожне 15 робоче місце створюється в галузі туризму. У цілому туристична галузь:

- забезпечує надходження іноземної валюти й впливає на такі економічні показники, як платіжний баланс і сукупний експорт;
- підвищує зайнятість населення (туризм прямо або побічно впливає на розвиток 32 галузей економіки);
- стимулює розвиток інфраструктури країни.

Також розвиток туристичної галузі забезпечує збереження й розвиток культурного потенціалу, веде до гармонізації відносин між різними країнами й народами, змушує уряди, громадські організації й комерційні структури брати активну участь у справі охорони навколишнього середовища.

Україна, знаходячись в центрі Європи та займаючи одне з провідних місць за рівнем забезпеченості цінними природними та культурними ресурсами, має всі передумови для сталого розвитку економіки за рахунок надходжень від сфери туризму.

Нами за результатами проведеного дослідження визначено основні проблеми розвитку туристичної галузі України:

- у світовому інформаційному просторі майже відсутня об'єктивна та актуальна інформація про Україну, зокрема, різноманітність її туристичних ресурсів, через брак якісних маркетингових заходів, а це, в свою чергу, шкодить туристичному іміджеві України;
- проведення антитерористичної операції на території України створює в уяві потенційних туристів враження повномасштабної війни, а вся країна сприймається виключно як "гаряча точка";
- нестабільність інституту державного управління;
- відсутність Державної цільової програми розвитку туризму та курортів, яка закінчилася ще у 2010 році;
- відсутність фінансування сфери туризму.

Всі ці чинники негативно вплинули на потік іноземних туристів до України, який з 2013 року зменшився майже у два рази та у 2015 році становив лише 12,4 млн. осіб [1]. Як наслідок, відбулося значне скорочення: доходів від туристичних послуг та послуг готелів; валютних надходжень; інвестицій в туристичну інфраструктуру; робочих місць.

На території Харківської області діють 734 суб'єкти туристичної діяльності, з них: 646 туристичних агентів, 71 туристичний оператор та 17 туристичних операторів внутрішнього туризму [2]. Харківська область виділяється високою питомою вагою готелів у структурі колективних засобів розміщення, що має тенденцію до зростання – з 36,7% у 2013 році до 64,06% у 2015 році [3].

Відповідно «Стратегії розвитку Харківської області до 2020 року» Харківська область посідає четверте місце серед регіонів України за забезпеченістю природно-рекреаційним потенціалом. Разом із тим, область характеризується дефіцитом якісного рекреаційного сервісу, не отримує значних прибутків та інших соціально-економічних ефектів від в'їзного та внутрішнього туризму [4].

Аналіз розвитку туристичного бізнесу в області свідчить, що внутрішній і в'їзний туристичний продукт (попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за визначеною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги, не пов'язані з перевезенням і розміщенням (послуги з організації відвідувань об'єктів культури, відпочинку та розваг, реалізації сувенірної продукції тощо)) займає незначну частку в структурі реалізаційної діяльності навіть у лідерів галузі та не відіграє визначальної ролі в прибутках туристичних компаній, на відміну від продажу послуг виїзного туризму. Причинами такої ситуації є, насамперед, недостатність і недосконалість розвитку об'єктів туристичної інфраструктури, невідповідність ціни та якості пропонованих послуг, а також низький рівень популяризації туристичного продукту Харківської області на міжнародному й вітчизняному ринках туристичних послуг.

Харківська область виступає на національному туристичному ринку як адміністративний, історико-культурний, промисловий, спортивний і діловий центр, а в регіоні туризм є одним із пріоритетних напрямів розвитку.

Найбільшого розвитку в Харківському регіоні набули:

- історико-культурний туризм, що ґрунтується на екскурсійній зацікавленості до пам'яток історії та культури на території міста як з боку внутрішньоукраїнських споживачів (в основному у форматах освітнього туризму, поїздок вихідного дня тощо), так і з боку іноземних гостей;
- сільський та зелений туризм – цей вид туризму розглядається як найбільш перспективний напрям розвитку сільських територій, оскільки дозволить вирішити низку соціально-економічних проблем, може забезпечити збільшення реальних доходів селян за рахунок реалізації сувенірної продукції, розроблення туристичних маршрутів, надання екскурсійних і додаткових послуг тощо;
- спортивний туризм;
- діловий туризм: основою для його розвитку є міжнародні конгреси, симпозиуми, семінари, виставки, ярмарки, фестивалі, які регулярно відбуваються на території регіону.
- міський туризм (шопінг, дозвілля й розваги), у першу чергу для жителів Харківського регіону.

Метою розвитку туризму в Харківській області до 2020 року є інтенсифікація галузі, передусім, зростання її ролі в соціально-економічному житті регіону шляхом ефективного використання наявного туристичного потенціалу на основі принципів сталого розвитку; створення на цій основі умов для розвитку людського капіталу, забезпечення зайнятості населення, зростання доходів, формування національної та регіональної конкурентоспроможності.

На наш погляд, для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- стимулювати розвиток підприємств туристичної інфраструктури;
- розробити інноваційні туристичні продукти, здійснити оновлення існуючих туристичних маршрутів;
- сформувати систему заходів щодо просування та популяризації регіонального туристичного продукту на внутрішньому та міжнародному ринках;
- забезпечити туристичну індустрію професійними кадрами.

Шляхами активізації потенціалу туристичного сектору виступають залучення інвестицій у розвиток внутрішнього та в'їзного туризму, модернізація об'єктів та інфраструктури рекреаційного туризму.

Зважаючи на реалії сьогодення, основна увага держави має бути зосереджена на подоланні наявних негативних тенденцій, створенні системних та комплексних передумов для розвитку сфери туризму як одного із пріоритетного напрямку для економічного зростання країни та наповнення бюджетів всіх рівнів.

Список літератури:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] : [веб-сайт]. – Електронні дані. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> (16.11.16 р.) – Туристичні потоки.
2. Концепція розвитку туризму в Харківській області до 2020 року [Електронний ресурс] : [веб-сайт]. – Електронні дані. - Режим доступу: <http://www.ts.lica.com.ua> /b_text.php?=3&=8096&base=77/ (14.11.16 р.) – Сучасний стан тур операторської і турагентської діяльності в Харківській області.

3. Головне управління статистики у Харківській області [Електронний ресурс] : **[веб-сайт]**. – **Електронні дані**. – Режим доступу: <http://www.kharkivoda.gov.ua/documents/16203/1088.pdf> / (10.11.16 р.) – Колективні засоби розміщення (щорічно).

4. Стратегія розвитку Харківської області на період до 2020 року [Електронний ресурс] : **[веб-сайт]**. – Режим доступу: <http://www.old.kharkivoda.gov.ua/documents/16203/1088.pdf> / (12.11.16 р.) – Використання культурних, спортивних, рекреаційних і туристичних ресурсів розвитку.